

## **השפעת התקשורת - על השופטים ועל ההליך המשפטי ותוצאותיו**

### **1. מאפייני סיקור המשפט בתקשורת.**

סיקור המשפט בתקשורת במאה ה-21 בה כל טכנולוגיות התקשורת הן אלקטרוניות, והידעות מועברות באופן מיידי מזירת האירוע אל הצרכן. הידיעות לא מגיעות רק מעיתונאים ומקורותיהם השונים, למעשה, כל אזרח שיש ברשותו מצלמה ומכשיר הקלטה יכול להעביר אינפורמציה לקהל הרחב דרך הרשתות החברתיות. התקשורת היום היא רב כיוונית לעומת חד כיוונית כמו שהיה בעבר כאשר הצרכן היה רק סופג מדיה, היום לצרכן יש הרבה יותר כוח שכן עומדים לפניו מבחר רב של אופציות תקשורת לצורך מהן חדשות ודברים המעניינים אותו וכן מאפשרת לצרכני המדיה להיות גם יצרני תוכן. השינוי המהותי שהתחולל בצרכן הפך אותו גם להיות ככזה הוא איננו מקבל את הדברים כאמינים באופן מוחלט. רשת האינטרנט מטשטשת את ההגדרה הקלאסית של אמצעי תקשורת (גורביץ וערב, 2002) מצב פרדוקסאלי זה יוצר דילמות מוסריות וחוקיות שהתמודדות אתן אינה קלה. הדילמה הראשונה היא דילמת השקיפות. התקשורת יוצרת שקיפות, דהיינו היא מעבירה לציבור הרחב אינפורמציה בלתי נגישה לאזרח הרגיל. מאחר שהתקשורת מעוניינת לספק אינפורמציה ולשפוך אור על אירועים ועל התנהגויות אשר השלטון לא תמיד מעוניין שיובאו לידיעת האזרחים, נוצר ניגוד אינטרסים בין מערכות השלטון לבין התקשורת.

השינוי החל בהליך הסיקור המשפטי בשנים אחרונות גורם להפיכת הסיקור לצהוב יותר, הדיווח המשפטי הרציני נדחק הצידה (פלג ובוגוש, 2010). אסור שהדיון הפלילי יהפוך לכלי בו אנשי יחסי הציבור משפיעים על הצדק וההליך ההוגן. דעת הקהל הינו מרכיב חשוב בתהליך עשיית הצדק בחברה. האמון הציבורי חיוני לא רק לבתי המשפט אלא גם לשאר הרשויות המופקדות על ההליך המשפטי. מאפיין נוסף של שצמח בעשור האחרון בהקשר לתקשורת וזה הפייק ניוז או חדשות כזב בעברית, מדובר על ידיעות המופצות בתקשורת, ברשתות החברתיות ובאתרי האינטרנט באופן דומה לחדשות אמיתיות, אך הן למעשה בדיות או הסחות דעת, המשמשות לעיתים לתעמולה ושיבוש אינפורמציה. בחדשות כזב הכנסת המידע השגוי נעשית בכוונה תחילה, לשם הטעיית הקורא, או על ידי תיעדוף חדשותי שמציג חדשות סלקטיביות וחוטא לחשיבות הציבורית האמיתית של הידיעות. התקשורת במאה ה-21 מואשמת שהיא מושפעת מאינטרסים פוליטיים וכלכליים של המו"לים של העיתונים בישראל, לא אחת האשימו את שלדסון שבבעלות העיתון ישראל היום בכתיבה פרו בנימין נתניהו וכד'. בשנים האחרונות התנהלו במדינת ישראל מספר משפטים ציבוריים מעוררי עניין כנגד אישי ציבור בכירים, למשל: ראש הממשלה דאז אהוד אולמרט, נשיא המדינה משה קצב ושרים מכהנים. נוכחנו לראות כי החקירות בעניינם סוקרו באופן אינטנסיבי כבר מהשלבים הראשונים בתקשורת ויצרו מצב מגמתי וחד צדדי בקרב הציבור. סגנון סיקור זה יכול לגרום לערעור רמת האמון של הציבור ברשות השופטת.

## **חבר מושבעים**

2. האם **חבר מושבעים** בתפקידם כ"שופטים" – מושפעים, או עשויים/עלולים להיות מושפעים מהתקשורת?

ויליאם בלקסטון טבע את הביטוי המפורסם המכונה כעת ניסוח בלקסטון: "עדיף שעשרה אשמים ימלטו מאשר שחף מפשע אחד יושב בכלא". המשפט הפלילי האמריקני מבוסס על הרעיון כי אדם נאשם חף מפשע עד שיוכח האשמה (TANOOS, 2017). חזקת חפות זו הייתה נחשב על ידי תרבויות עתיקות בעל חשיבות עליונה. אבל אלפי שנים אחר כך, משפט לפני משפט פרסום מקרים פליליים מכרסם את החזקה באמצעות חוסר עקביות שיפוט בית המשפט העליון. זה גרם להידרדרות של כוחה של החזקה, מה שמוביל לגישות ציבוריות שנוטות לכך שהנאשם אשם. כל יום, יש אינספור דיווחים מקומיים, אזוריים ולאומיים סיפורי פשע חולשים על תוכניות חדשות, משדרים זריקות ספל וטיוולים בתבנית תוך דיווח פרטים על הנאשם, ההיסטוריה הפלילית של הנאשם ופירוט העבירה. חשד ציבורי והתלבטויות לפני משפט לגבי האשמה של הנאשם הפכה לדבר שבשגרה דבר שגרם לציבור לפקפק בהחלטת חבר המושבעים. היחלשות חזקת החפות אפשרה לעיתונות לנקוט בפירוט הטיעונים כעובדות מאושרות. פרסום משפטי נוטה לגרום להטיה נגד נאשם, הגדלת האפשרות שחבר המושבעים יהיו מושפעים. חבר מושבעים מוטה נגד הנאשם מביס את מבנה המערכת הפלילית שלנו מכיוון שמוגדר מראש התפיסות מחלישות את הסטנדרט של מעבר לכל ספק סביר - הנטל קל כאשר חבר המושבעים כבר חושב שהנאשם אשם.

בית המשפט הדגיש כי אזרחים, בניגוד למלומדים משפטיים, אינם רשאים לעשות כן להבין את הדמיון בין חזקת החפות לבין הנטל הוכחה מעבר לכל ספק סביר, ואפשר שאזרחים יכלו להוסיף נוספים תובנה מהנחיה נפרדת על חזקת החפות. במקרה פלילי המונח (חזקת החפות) אכן מעביררמז מיוחד ואולי שימושי מעבר לצורה האחרת של הכלל על נטל ההוכחה בכך שהיא מזהירה את חבר השופטים להימנע ממנה בראשם כל החשד העולה מהמעצר, כתב האישום, וההסתדרות, ולהגיע למסקנתם אך ורק מהמשפט הוכחה שהובאה

בית המשפט העיר כי הוראות בדבר חזקת החפות מזכיר את חבר השופטים כי הם צריכים לשקול "כלום חוץ מהראיות".

בנוסף לתקשורת הכתובה יש גם את התקשורת הטלוויזיונית. תובעים ואנשי אכיפת החוק

3. ההבדלים בין "משפט התקשורת" לבין ההליך המשפטי שמתנהל בבית המשפט.

ענת פלג במחקרה על משפטים פליליים פופולריים בעיתונות הישראלית (2011) ציטטה את חוקר התקשורת לואיז צ'ייסון (Chaison, 1997) על כך שהקסם התקשורתי של ההליך המשפטי נובע מאופיו הדרמטי ולכן משפטי ידוענים נראים כמעין אופרת סבון של החיים האמיתיים. פלג מוסיפה כי "לפי תפיסה זו, המשפט הפלילי מכיל את כל יסודות המחזה הקלאסי: עימות ומתח, עלייה ונפילה, מרמה והפתעה, דמויות של גיבורים ורשעים, והתהרה - החלטה שמציגה סוף משפטי לעימות ומאפשרת קתרזיס ציבורי" (עמוד 35). לפי חוקרי התקשורת ריצרד פוקס ועמיתיו (Fox et al., 2007) העניין התקשורתי במשפט גובר כאשר הנאשם הוא דמות פוליטית